

de ordonnantie stelde dit met grote nadruk, om hiervoor in aanmerking te komen mochten de pachters niet zelf in waagbare goederen handelen noch vennoot van een handelaar in dergelijke koopwaar zijn. Het ging daarbij om wol, ijzer, lood, tin, hennep 'ende ander guet dat ter wage toebehoert¹¹⁾.

Een geschikte locatie

In het jaar 1534 nam de vroedschap het besluit de waag op dezelfde wijze te verpachten als de andere accijnzen, namelijk jaarlijks in mei¹²⁾. In die tijd hield Rotterdam de waag kennelijk in pand. Veertien jaar later leren we in de stadsrekening van 1548/1549 voor de eerste maal een pachter bij naam kennen. Het was Adriaen Adriaensz, van wie de tesorier de volgende ontvangsten verantwoordde: 'over stede huys over een jaer huyers wage, 382 car. gld. Noch ontfangen van 't rantsoen van dezelve waege 3 carolus gulden ende van huyr dat de waege in stede huys hangt, 7 carolus gulden, facit 10 car. gld.' De twee belangrijkste, de 'grote' accijnzen, namelijk bier en wijn, brachten in dat jaar gezamenlijk 10481 car. gld. op, waarvan bier alleen al 8549. De waagaccijns steekt hier wel erg pover bij af. De turfaccijns vormde met 600 carolus gulden de belangrijkste inkomstenbron van de zogenaamde kleine accijnzen¹²⁾.

Deze stadsrekening is het oudste document dat ons iets meedeelt over de waag als materiële hoedanigheid: 'dat de waege in stede huys hangt'. De waag heeft hier derhalve de betekenis van weegwerktuig en niet die van waagegebouw. Het gangbare weegtoestel was een gelijkarmige jukbalans waaraan twee schalen hingen, één voor de handelswaar en de ander voor de gewichten. Het toestel was aan een balk bevestigd en diende om een verticale as draaibaar te zijn¹⁴⁾. Het is natuurlijk uitgesloten dat de waag zich ergens anders dan op de begane grond bevond en daar was de meest geschikte plaats zo dicht mogelijk bij een deur of poort van groot formaat.

Derhalve moet het Rotterdamse weegwerktuig zich bevonden hebben in de nabijheid van de hal in de benedenverdieping van het stadhuis ('onder het stadthuis'), daar gemaakt ingevolge een vroedschapsbesluit in het jaar 1545¹⁵⁾. Een dergelijke hal had de functie van overdekt marktterrein voor allerlei handelswaar. Een plaats vlak bij de markt was voor een waag het meest geschikt, omdat daar kopers en verkopers goederen boven de tien pond (de 'groothandel') verhandelden, die tegen het verschuldigde waag-